

Gábor Vaszary

MONPTI

PROSTOR

Edice Pozdní sběr přináší v nových, nebo revidovaných překladech díla cizojazyčných autorů, se kterými se český čtenář mohl setkat v průběhu dvacátého století. Díla, dnes možná pozapomenutá anebo zapadlá, která však na vinici času dozrála a prokázala svou trvalou hodnotu.

Svazek 5

Gábor Vaszary
Monpti

PROSTOR

Gábor Vaszary

MONPTI

přeložila Viktoria Hokynková

PROSTOR | PRAHA | 2017

© Gábor Vaszary – inheritors c/o
Thomas Sessler Verlag GmbH, Vienna, 1934

Czech edition © PROSTOR, 2017
Translation © Viktoria Hokynková
Cover picture © shutterstock/isifa, 2017

ISBN 9788072603718

Nakladatelství se nepodařilo dohledat autorku českého překladu ani další eventuální nositele práv k překladu. Prosíme proto, aby majitelé autorských práv k českému překladu kontaktovali nakladatelství PROSTOR.

1

Hotel Riviéra je v ulici Svatého Jakuba.

Ulice Svatého Jakuba je pitomá ulice. Hotel Riviéra je mizerný hotel. Tolik, aby bylo jasno.

V ulici Svatého Jakuba jsou domy prapodivných tvarů. Jeden se hrbí, jako by se chystal kýchnout a přitom ho trefil šlak, druhý se jako starý žebrák opírá o černé trámy, aby se nesesypal.

Hotel Riviéra je jako padlé venkovské děvče z dobré rodiny, které se s doporučujícím dopisem v ruce tetelí před doktorem, a ten mu právě povídá:

„Jó, dcerko milá, jdete mi sem pěkně včas! Teď aбыch si vybral: buď dítě, nebo diplom.“

V této části ulice Svatého Jakuba je plno hokynářských krámů, jednotkových obchodů a vývařoven; úzké chodníky podél domů jsou posety utroušenými listy od salátu, banánovými slupkami, shnilým ovocem a starými novinami. Tolik špíny a smradu bývá asi v arabských ulicích. Člověku se ani nechce věřit, že je odtud jen několik kroků na zářivý bulvár Svatého Michala a pouhý skok k Pantheonu, kde spí svůj věčný sen nebožtíci prohlášení za nesmrtelné.

Kdo vejde do hotelu Riviéra, octne se v dlouhé temné chodbě bez oken, připomínající katakomby. Na jejím konci vedou ztrouchnivělé dřevěné schody do poschodí; po straně je hotelová kancelář, odkud si příchozího

špinavým okénkem zkoumavě prohlíží jakási hlava – hlava – hlava Mušího oka.

Majitel hotelu totiž, jak tam sedí ve své vlhké, spore osvětlené kanceláři, plešatý a ukoptěný, s velkýma, vypoulenýma očima, připomíná velikánskou mouchu. Muší oko je prostě jako zlý sen.

Hotel Riviéra má čtyři patra a každé z nich má svůj specifický pach. Myslím, že bude správnější věnovat se těmto zápachům, než charakterizovat hosty bydlící v jednotlivých poschodích. Charakteristika hostů by totiž neměla smysl jednak proto, že jsou tu hosté bezcharakterní, a jednak proto, že se s nimi setkáváme jen zřídka, kdežto pachy v jednotlivých patrech jsou přítomny trvale a lépe vystihují celkový ráz hotelu Riviéra.

První poschodí páchne po sýru. Původ tohoto pachu ztělesňuje vdova po zesnulém obchodníku se sýrem, od hlavy k patě ve smutku. Druhé poschodí je cítit rybinou, což je poněkud překvapivé, neboť rybáři v hotelu nebydlí a nejbližší mořské pobřeží je vzdáleno tři hodiny jízdy vlakem. Třetí poschodí zavání nejspíš myšinou. Zakladatelkou myšího pachu je dvaosmdesátiletá babka, která prokázala ohromující zdatnost tím, jak už druhý den po svém nastěhování v celém poschodí téměř úplně potlačila původní pach kyselého zeli. Dvaosmdesátiletá stařena vychází jen málokdy, a pokud ovšem někam odejde, zcela postačí jednou dvakrát zlehýnka vdechnout, abychom nabyli neomylnou jistotu, na kterou stranu se vrtla, když opouštěla hotel. Cesty té stařenky lze totiž, stejně jako veliké lodě plující v klidných vodách, sledovat podle takzvaných čichových vln, které jsou několik okamžiků dokonce

viditelné. Specialitou čtvrtého poschodí je pak jakýsi čichový koktejl. Jsou dny, kdy tam převládá pach hašeného vápna s lehkým nádechem zemité vůně, jindy je tu spíš slabounce cítit terpentýn a těžké výpary zmáčených šatů s nepatrným příměskem tygřího zápachu. Já sám bydlím, bohužel, ve čtvrtém patře, ve velikánské kleci, které se říká pokoj.

Dá-li se po překročení prahu hotelu Riviéra vůbec ještě mluvit o jakési relativní eleganci – jako že to možné není –, musíme přiznat, že doploužíme-li se do čtvrtého patra, tam po ní nenajdeme ani stopy. Vzhled jednotlivých poschodí postupně upadá do té míry, že po čtvrtém patře je páté už zhola nepředstavitelné.

Můj pokoj je tři kroky široký, pět kroků dlouhý a je vybaven nejnutnějším a zároveň také nejrozvrzanějším nábytkem. Mám tam mezi jiným i krb. A mít v pokoji krb, to není jen tak! Píšu-li dopis, často se o tom zmiňuju: „Tento dopis píšu právě před svým krbem...“

Na stěnách jsou nemožné tapety. Kdysi na nich kvetly krvavě rudé růže, leč blahodárné ruce špíny ztlumily ty divoké barvy. Tu i tam se tapety už také protrhly a odchlíply. Nad oknem se dva velké kusy k sobě sklánejí a tvoří jakýsi baldachýn, který při sebemenším závanu zvenčí zašustí.

Oknem se můžete dívat na dvůr, když vás po nějakém čase vnitřní zařízení omrzí. Na dvoře se vypínají k nebi stromy se začouzenými kmeny. Mezi nimi jsou nataženy šňůry, na nichž se ustavičně suší prádlo. Věší tam i manželka Mušího oka – ženština s úctyhodnou statečností pohrdající sebemenším náznakem krásy – vlastnoručně vypraná hotelová prostěradla a ručníky. S těmi bílými skvrnami působí dvůr dojmem márnice

se zahalenými mrtvolami. Kromě svěží vůně kouře není tu cítit žádný nepříjemný zápach.

Na konci dvora se krčí přízemní stavení o dvou pokojích. Patří rovněž k hotelu. V jednom bydlí černoch, jenž večer co večer po návratu z práce vyhrává u otevřeného okna na kytaru pitvorné africké písně a čas od času znenadání a bez jakéhokoli důvodu zakvílí, jako kdyby ho nakopli. Druhý pokoj si najal nějaký úředník, který ustavičně chodí do úřadu v žaketu a kdykoli vchází nebo odchází dveřmi hotelu, pokaždé si odplivne. (Je zaměstnancem města.)

Přes dvůr je vidět do sousedství. Naproti je například uprostřed dvora truhlářská dílna. Po levé straně vidím pak cíp zahrady penzionátu a po pravé straně požární zeď sousedního domu. Dvě okna tohoto domu jsou obrácena k nám. Na jednom z nich visí klíčka a v ní poskakuje špinavě šedý kanárek. Co chvíli to ptáče zoufale a zplna hrdla zapiští. Zní to, jako když někde v dáli hvízdne vlak – vlak, který nikdy nedorazí na místo určení. V okně za klíčkou se občas objeví bezzubá babka, která neustále něco kouše a při tom se jí celý obličej pohybuje, jako když přežvykuje kráva. Z druhého okna každičké dopoledne vytřepává salát šlachovitá, kostnatá žena a odpoledne se z něho vyklání plešatý chlap v košili, s vyhaslým oharkem cigarety v ústech a zkoumá oblohu. Jsou to nejspíš manželé, protože moc toho spolu nenamluví. Žena dopoledne vytřepává salát a muž odpoledne pozoruje oblohu.

V penzionátě jsou mladé dívky, které o přestávkách skotačí v zahradě. Většinou je ani nevidím, pokud se neobjeví v cípu zahrady, kam lze odtud dohlédnout, a to pak rozeznávám nanejvýš světlé skvrny šatů přes

zeleň stromů. Zato sem doléhá jejich veselý smích a hlasitější útržky slov.

V pravidelných intervalech zadrncí v penzionátě zvoněk. Zvoní se před každou vyučovací hodinou, i před přestávkou a před podáváním jídel. To trojí zvonění mi připomíná tři věci: samotu, pomíjivost a jídlo. To poslední je bezesporu nejnepříjemnější a zároveň také nejzbytečnější upozornění.

Po přestávce se dívky vracejí do lycea a na dvoře se rozhostí ticho jako na hřbitově.

Čas od času sem doléhají z hluku života údery odbíjejících hodin na věži kostela Saint-Jacques-du-Haut-Pas, aby mě uklidňovaly. Mne, jenž jsem tu mezi komíny zaživa pohřben, bez nejmenší naděje na vzkříšení.

Odpoledne se babizna, majitelka kanárka, usadí poblíž okna a něco tam šije. Ve čtverci okna vidím jen, jak se jí ruka pravidelně zvedá a klesá. Ta ruka se jako kyvadlo hodin neúnavně komíhá nahoru dolů a připomíná ubíhající čas.

Domy se i tady zavírají po desáté hodině. Kdo chce vejít, zazvoní, kdo chce vyjít, zavolá na domovníka:

„Le cordon s'il vous plaît. Šňůru, jestli se vám uráčí.“

Šňůra visí hned u domovníkovy postele, stačí jen natáhnout ruku. Nic se za to neplatí. Večer, když slyším, jak se vždy znovu a znovu ozývá „le cordon s'il vous plaît“, v tomto truchlivém prostředí to působí na mne, cizince, jako by si někdo říkal o šňůru, aby se oběsil.

Tak míjí den za dnem, v naprosté jednotvárnosti. Na sousedním dvoře se koná jednou za týden hon na krysy, u nás jednou za měsíc placení činže. To jsou jediné události. Zejména to druhé.

Když se pořádně vykloním z okna, dokonce vidím, jak

se v druhém poschodí přímo pode mnou suší v okně krajkové dámské kalhotky. V tom okně se totiž vždycky suší krajkové dámské kalhotky, kdykoli vysvitne slunce.

Tot' boj o bytí.

Obraz, který se mi naskýtá při pohledu z okna, uzavírá kousek oblohy. Špinavá, šedá, umouněná skvrna, která se s romantickou beznadějí klene nad střechami a komíny.

A nyní vylíčím, jak u sousedů zprava probíhá tažení proti krysám. I z jejich domu je vidět kousek dvora. Každou sobotu odpoledne, kdy už nikdo nepracuje a všichni mají čas kapánek se porozhlédnout, pořádá se tu uprostřed hurónského řevu honba na krysy. V tu ránu celé okolí ožívne. Při prvním hlasitějším slově se objeví v okně babka od kanárka. Hbitě hází očkama sem i tam a scvrklýma stařeckýma rukama vzrušeně sleduje klikatou cestu pronásledované krysy. Ani při tom však nepřestává přežvykovat, jenomže bezzubými ústy pohybuje přece jen poněkud pomaleji.

Oba salátníci se v okně vynoří společně. Muž výjimečně promluví a praví své milé choti:

„Musí ji dostat jednou ranou!“

Když už se dole na dvoře mlátí do rozcáplé krysy, manžel s jemným úsměvem na rtech spokojeně obejme svou kostnatou manželku a oba ještě chvíli po události setrvají ve šťastném objetí.

Těm postačí, zabije-li se krysa v sousedství, aby se vzájemně našli. Ale ani pak toho spolu mnoho nenařekají. Muž po chvíli sejme ruku z manželčina ramena, a pocitív mimořádnost situace, promluví. Ale řekne pouze:

„Zít'ra bude krásně, zajíčku.“

Anebo:

„Zítřka bude pršet, zajíčku.“

A neodvolatelně zaleze do skrytu pokoje.

Ta sušinka zcela nezajícovská chvíli ještě stojí u okna a s nedostižným žalem a neskonale vzpurnou lhostejností upřeně zírání na požární zeď sousedního domu.

Při honbě na krysy se na dvoře hotelu objeví i Muší oko a utrousí několik hlasitých poznámek:

„U nás krysy nejsou. V pořádném hotelu krysy nejsou. Ne, ne.“

To je adresováno nájemníkům, kteří v tu chvíli stojí u okna a slovem se neozvou, třebaže moc dobře vědí, že Muší oko nestoudně lže. Zato nevědí, jak to s nimi bude vypadat při nejbližším placení nájemného, a proto moudře mlčí. Je nutno podotknout, že to všechno ví i Muší oko, chce jen demonstrovat svou moc. A potom už se spokojený odšourá do své zatuchlé kanceláře škludlit dál.

Zabitá krysa se ještě dva dny válí na dvoře. Za dva dny ji tam najde upatlaná plíživá kočka, olízne ji, pak unuděně odtáhne. Po chvíli kočku popadne ženská tlustá jako bečka, posadí si ji do klína, zulíbá, poté se klidně odebere na trh a tam všechno zboží ohmatá. Hokinářka ji k tomu dokonce vybízí:

„Jen si šáhnou, madam. Je to sejra jaksepatří proleželej.“

Za několik dnů odkopne někdo krysu do sousedního dvora. Ne snad z nutnosti, ale jen tak pro zábavu, potom aspoň už není vidět další vývoj událostí, ale já vám jej přesto vyličím.

Sousedé krysu najdou a s výkřikem „Ó! Ça, c'est ma-lin!“ ji kopnou přes plot do jiného dvora. A takhle by

to pokračovalo do nekonečna, kdyby se do toho neuložil sám Zánik. Ale Zánik zasáhne a řekne: „Dost!“ Všechno ostatní je už pak věcí much, které by se po dokonaném díle prošpacírovaly přímo po ovoci, masce a pečivu, vyloženém před krámy na ulici, kdyby ty dobroty nechránila milostivá vrstva prachu, neboť ničím jiným přikryté nejsou. A že jsme všichni přesto ještě nezašli na nejrůznější neduhy, v tom je právě kouzlo a zvláštní půvab Paříže.

Ve všední dny je hotel Riviéra poměrně tichý. Bydlí tam dělníci a drobní úředníci, kteří přes den nejsou doma. Po ránu mě burcuje ze spánku drnčení budíků z blízkých i vzdálených pokojů. Nato je odevšad slyšet mocné zívání, žádné degenerované, ale poctivé a řádně procítěné, až je slyšet praskání sanic.

Ležím v posteli a naslouchám, jak se ostatní chystají do každodenního života. Spím hodně, neboť se většínou zdržuji doma. Trávím svůj život v hotelu Riviéra, jako bych seděl v čekárně u zubaře, nebo jako bych byl tulákem, jenž zbloudil v lese a už se vzdal naděje, že se kdy odtamtud vymotá, tak si sedne na zem a čeká, aniž sám ví nač, a tváří se, jakože přemýšlí, aby se sám uklidnil. Chvillemi si dokonce hvízdá.

Několik minut po zadrnčení budíků už vrzají schody pod kroky odcházejících nájemníků. Ti se mezitím všichni umyli, oblékli, dokonce se i nasnídali.

Do půl jedné je v hotelu naprostý klid, jen tu a tam bouchnou v krátkých intervalech dveře, a to je potom z některého pokoje slyšet harašení trvajících několik minut. To uklízí pokojská. Za několik hodin uklidí třicet pokojů. Lze si tedy utvořit představu o pokojské při úklidu i o pokojích po úklidu.

O půl jedné schodiště poněkud oživne. Kdo pracuje poblíž, vrací se na oběd domů. Oběd pracujících lidí, kteří žijí o samotě, sestává ze studených jídel nebo z toho, co si narychlo ukuchtí. Ti všichni šetří a na jídlo pohlížejí jako na nutné zlo, které je čím dřív tím líp mít za sebou. Ti, co tu bydlí, nic zvláštního už od života nečekají.

K večeru je už ruch na schodišti větší. Kdekdo se vrací domů a tráví tam ustavičně stejné večery všedních dnů. Můj soused zleva, plešatý pán, jenž se vyholuje, až je rudý jako rak, a jemuž z uší trčí chloupky, občas zachrchlá, potom se hlučně vysmrká. Někdy slyším, jak u něho vrzne židle nebo jak škrtne zápalkou. Přesně v deset si jde lehnout. Boty dopadající na podlahu svědčí o tom, že se svléká, a zašustění podušek, že ulehl do postele.

Naprosto změněný obraz skýtá hotel v sobotu odpoledne. Od sobotního poledne do pondělka do rána jsou tu všichni svobodní. Elegantní ženy štíhlých postav přicházejí do hotelu Riviéra za svými milenci. Křepké ženské nožky běží do poschodí a střevíčky na vysokých podpatcích vyťukávají nedočkavý rytmus po starých omšelých schodech. Tu i tam vrznou dveře. „Me voilà, chéri! Tady mě máš, miláčku!“ volají krvavě rudé rty žen a ze stěn se ozvěnou vrací mlasování polibků.

U mého souseda vlevo prošvitoří celé sobotní odpoledne a někdy i celou neděli náramně příjemný ženský hlas. Mezitím odejdou na oběd, na večeri, nebo i do kina, ale věci nejvíce vzrušující se odbývají doma a já si je musím vyslechnout.

Tak třeba dáma se sympatickým hlasem řekne:

„Pojď ke mně, ty moje kuličko plešatá, a pověz hned své bílé kočičce něco roztomilého.“

U souseda zprava berou život vážněji:

„Nebylas mi nevěrná?“

„Ty opičáku jeden, při zdraví své matky přísahám...“
(Ubohá máma!)

Shora se ptá krásný alt:

„Mám se úplně svléknout?“

Zdola zase někdo v jednom kuse brouká:

„Chouchou... chouchou... Pusino... pusino... pusino...
pusino...“

„Ach, co všechno bych pro tebe neudělala, hlupáčku!“

Nejhorší je naslouchat milostným výkřikům žen v extázi, kdy ze sebe chrlí výčitky, aniž co vyčítají.

„T'es fou dis? Člověče, blázníš?“

Měl bych sto chutí zaťukat na všechny strany:

„Mesdames et messieurs, dámy a pánové, snažně vás prosím o kousek slitování a ohledů. Jsem ubohý osamělý mladý muž. Když už to všechno musí být, aspoň ty detaily si nechte pro sebe.“

Není sporu o tom, že i oni sami slyší všechny ostatní, ale tihle lidé se zřejmě ničím nedají rušit. Jednou dokonce žena bůhví v kterém pokoji poznamenala:

„Chéri, ty zdi tady jsou nějaké tenké.“

Načež jí bručivý mužský hlas odpověděl:

„Qu'est-ce que ça peut me foutre, à moi? Mně je to přece putna.“

Těm prostě ty tenké zdi nevadí.

Zkrátka a dobře, bydlím v hotelu Riviéra. Jsem dokonalý gentleman příjemného zevnějšku a jeden z mých předků byl velké zvíře u dvora krále Matyáše.

Ale v tuto chvíli o to bohužel nejde.

Bude tomu hnedle šest měsíců, co jsem přijel do Paříže na čtyřtýdenní studijní cestu.

Jediný důvod, proč tu ještě jsem: nemám peníze na zpáteční cestu. Studijní cesta prostě nemůže skončit. I to se stává.

S pomocí z domova nemůžu počítat po dopisech, které jsem napsal kvůli duševnímu klidu rodičů. Nezbývá než pokračovat v té neobyčejně vyčerpávající studijní cestě, která blahodárnou péčí Prozřetelnosti jednou snad nějak skončí. Kdybych si napsal domů o peníze, jistě bych je dostal. Ale kdykoli se k tomu chystám, vzpomenu si na babičku, která jednou o mně prohlásila:

„Uvidíte, že si ten kluk v životě nevydělá ani na kůrku chleba.“

Nesmím si tedy psát domů o peníze už také proto, aby si babička nelebedila. Na druhé straně je zase pravda, že babička bude naživu nanejvýš ještě deset let. A opravdu nevím, jestli to kvůli těm několika létům vůbec stojí za to. Vždyť jsem koneckonců charakter. Snad dá pánbůh, že ta studijní cesta skončí v některé veřejné nemocnici, a ne na hřbitově.

Žiju sám, nemám nikoho, kdo by mi pomohl. Měl jsem, pravda, v Paříži přítele, kterému jsem na samém začátku své studijní cesty půjčil tři sta franků, ale tímto nepředloženým činem se mi podařilo jednou provždy ho odstranit ze své blízkosti.

Z exkluzivního hotelu, v němž jsem se po svém příjezdu v počátečním nezřízeném opojení ubytoval, jsem brzy dospěl k hotelu Riviéra, když už jsem, jako vzduchoplavec zmítající se nad širým mořem, vyházel

z balónu – vlastně ze svých zavazadel – veškerou přítěž, totiž všechno, co se dalo zpeněžit, abych se udržel nad vodou.

Moje první dojmy z ulice Svatého Jakuba byly tak drtivé, že jsem se prostovlasý úprkem hnal do Knihovny svaté Jenovéfy, abych se přesvědčil, kdo vlastně byl ten svatý Jakub.

Ten nešťastník byl biskupem v Nisibě a zemřel ve věku osmdesáti let. Po smrti ho pak Francouzi jaksepatří doběhli – pojmenovali po něm ulici Svatého Jakuba.

V hotelu Riviéra je život k ukousání, zejména nemá-li člověk ani peníze, ani cíl a jen čeká na něco, o čem ještě neví, bude-li to dobré nebo špatné.

Vstávám ráno v jedenáct, když mě omrzí spaní, či spíše mráкотná dřímota ranních hodin, do níž vnáší kousek skutečnosti jen zvonek v penzionátě. V poledne se jdu projít do blízké Lucemburské zahrady a tam se zdržím do druhé hodiny. Mezitím mi pokojská uklidí pokoj a Muší oko s uspokojením zaznamená, že se stravuji ve městě.

Ve dvě hodiny se vracím domů. Cestou si koupím litr mléka, půl metru pařížského chleba a krabičku normandského sýra. Všechno to schovám pod kabát a proklouznu do svého pokoje. Podle hotelového řádu je totiž zakázáno kuchtit v pokoji, ale přesto to dělají všichni – potají a ve střežehu, zda se někde něco nešustne. Ten mizera Muší oko občas totiž bez příčiny a jen tak pro kontrolu zaklepe na dveře.

V pokoji mám rychlovařič, na kterém si uvařím litr kaka. Polovinu vypiju k obědu a druhou půlku si nechám na večeři. Rovněž půlka sýra a chleba zůstanou k večeři. Hrncem po vaření nikdy nevymývám.

Díky tomu mohu třeba po týdnu nebo čtrnácti dnech odškrabávat pěkně silnou vrstvu přebytečného kakaa, která se usadila na dně, roztlouct ji a znovu použít.

Pro normandský sýr si Normandy zamilovat nelze. I to je fakt.

Francouzské gurmánství zná tři sta druhů sýrů. Normandský je z nich nejlevnější. To je ten třístý. Myslím, že ho konzumuji sám v celé čtvrti. Už si toho povšiml i hokynář (kupovat něco takového nenápadně není bohužel možné), jednou se mě dokonce zeptal, jestli snad ten houževnatý sýr nepožívám na lékařský předpis.

Když už se zmiňuju o svých vydáních, musím ještě připomenout balíček marylandského tabáku, cigaretové papírky a zápalky. Ten tabák je černý jako čaj a také tak silný. Je zapotřebí značné zručnosti, aby si z něho člověk ukroutil cigaretu tak, že do ní dovedně vsouká dřevnatá vlákna, která papír snadno propíchnou. Každíčkový tah z cigarety ukroucené z marylandského tabáku člověku připadá, jako by mu hrdlo protahovali smirkovým papírem.

Už celé měsíce se živím podle přísných matematických měřítek a s přesným propočtem nejlevnějšího množství kalorií. Jídlo už pro mě není požitek, nýbrž práce, ba dokonce povinnost.

Odpoledne se procházím po Boul'Mich' a koukám po děvčatech štíhlých postav, která se s vědomím naproté nadřazenosti diskrétně pohupují v bocích, jednou rukou si přitahují kabát k tělu, aby bylo náležitě vidět, co se vidět má, a druhou pádlují ve vzduchu. Tak se loudavě a zadumaně proplétají davem. Jen dívky samy s neomylnou jistotou vědí, proč jsme my muži

na světě a jaké je tu naše poslání. (Ó, kdyby tak ženy uměly mluvit a věčně jen nemlely pusou!)

Večer si občas zajdu do kavárny Dôme.

Na terase se k sobě tisknou malé kulaté stolečky a mezi nimi se mačkají nejrůznější lidé, z nichž je devadesát procent cizinců. A těch krásných žen! Indky zahalené do pestrých hedvábných plachet, které se svými havraními vlasy vypadají jako čerstvě umyté a nažehlené cikánky. Drobounké Japonky, stále smutné a tiše vysedávající při sklence amerického grogu, s pochmurnou tváří obrácenou k východu, černošky zas ustavičně staví na odív své sněhobílé zuby a nápadně se vyhýbají svým krajanům. Dále jsou tu kypré Španělky, nad kterými se jako baldachýn klenou husté řasy a působí dojmem, jako by se věčně něčemu divily. „Ach, seňorita... Porque? Te dice que no...“ „Bueno!“ Italky s vilným úsměvem na rudě nalíčených rtech: „Ó, mio caro...“ Seveřanky pak jsou přejemnělé démonické bytosti, které s nevinným úsměvem klátí nohama nad propastí úplné mravní zpustlosti.

No a věčně veselé Američanky, které přijíždějí přes oceán samy, bez klobouku, honit se za milostnými vzpomínkami z Paříže; pak je zařadí do své sbírky použitých jízenek z metra, jídelních lístků a divadelních programů. „Helou, old boy!“ „Lovely!“ „Vyjedem si zítra do Versailles?“ „Co tam mají k pití, darling?“

Jen francouzské kokoty sedí tiše a diskrétně u vchodu a jejich pohledy vzplanou teprve ve chvíli, když si jich někdo povšimne. „Vous ne m'offrez rien, monsieur? Nic mi nenabídnete, pane?“

Nad celou terasou se vznáší modravý kouř cigaret jako kadeřavý, rozplývavý oblak.

Mladý muž prodávající sladkosti – zpravidla Maďar – zvedá podnos nad hlavu a jako odvážný pionýr na průzkumu v pralese se klopýtavě prodírá mezi úponky židlí i nohou: „Cacahuettes... cacahuettes...!“ Uklidňuje mě poznání, že peníze vůbec ještě jsou, a také, s jakou vznešenou nedbalostí s nimi někteří lidé zacházejí.

Výjimečně se stává, že tu sedím večer při šálku kávy a tu i tam se toužebně zahledím do jiskrných očí některé krásné, urostlé dívky. Pokouším se vpravit do jejího života. Bohužel, ty krasavice zničehonic zmizí. A většinou mizejí v autech. Diskrétně se uklánějící hotelový portýr za nimi přibouchne dvířka, vůz sladce, jednotvárně zavrčí, jemně poskočí a tiše odpluje pestrými transparenty ozářeným bulvárem Montparnasse – a já jdu domů. Jdu do hotelu Riviera vegetovat.

Domů se vracím malou oklikou přes rue Vavin, rue Bréa, kolem ztichlé a tmavé Lucemburské zahrady, jen abych co nejdéle vychutnával tu elegantní čtvrť. Kolem parku se ke mně sklání vůně stromů a doprovází mě podél bytelného železného plotu, na jehož kamenné podezdívce si neslyšně vykračuje toulavá kočka, potom náhle s pozorností upjatou k neviditelnému výjevu strne v sochu. U rue de Fleurus protíná Lucemburskou zahradu mohutná alej. Odtud jsou vidět zářivé obloukové lampy na rue Soufflot za tmavými keři a zeleným listím, vzbuzujícím tak mystickou náladu, jako by ta třpytivá světla byly hvězdy spadlé na zem a jako by v oněmělém parku žily víly z pohádek svým tajuplným životem.

Elegantní činžovní domy v lucemburské čtvrti podřimují se zamhouřenými okny. Jen občas zaznívají do ticha kroky opozdilého chodce.

Přede mnou rázuje mladá dívka a chvílemi se polekaně ohlíží. Její malá ňadra poskakují, jak mrská nožkama, a v jejích očích se už zračí vlídnost brzkého rodinného přivítání. Dovedu si dokonce představit maminku, jak sedí na posteli s očima upřenýma na budík, celá vyplašená, s tlukoucím srdcem, ale všechno to z ní rázem spadne, jakmile se otevrou dveře.

„Holka, holka, co mi to děláš?“

Po asfaltu, v němž se odrážejí světla pouličních luceren, se nehlučně míhají strážníci na kolech v pláštěnkách tak krátkých, jako by z nich náhle vyrostli.

Hodiny na věži Saint-Sulpice odbíjejí půlnoc. Z malých kavárniček se ještě line světlo do liduprázdných ulic jako skomírající světélka kahanců. Červeně zářící světelný doutník nad krámem hlásá: Tabac – Bière Dumesnil – Ici on consulte le Botin.

V tuhle dobu je ulice Svatého Jakuba jako po vyměření. Několik luceren posazených pěkně daleko od sebe se marně pokouší zaplašit z ní tmu. Po jízdni dráze pobíhají krysy vyburcované duněním mých kroků.

Jednou jsem zahlédl dvě ohromné krysy, jak se rvaly. Vyskakovaly vysoko do vzduchu a tak se na sebe vrhaly. Byl to bezhlesý, strašidelný zápas, který se neodehrával na jednom místě, bojiště se přesunovalo až o deset i dvacet metrů.

V tuto noční dobu potkávám starou kysu i na schodišti hotelu Riviéra. Obyčejně mi proklouzne mezi nohama. Někdy se však stane, že se příkrčí a pozoruje mě. To pak mám pocit, jako by se rozmýšlela, nemá-li mě kousnout. Nakonec uzná, že by to nestálo za to.

Ta černá krysa mi připomíná moje košile.

Nezbytnost dát si košile vyprat se u mne zpravidla

dostavuje, když na to nemám peníze. Rány na mne doléhají obvykle najednou, zároveň mi dochází všechno, co je k jídlu, ba dokonce i cigarety. Sehnat si je vyžaduje pak takové úsilí, že se na košile už nedostane.

Tak se zrodila relativní košile.

Relativní košile znamená vzít normální košili, obléknout si ji a dva dny ji nosit bez výčitek svědomí. A potom ještě dva dny s výčitkami – mimochodem, to už člověk na sobě nemá košili, pouze její následky. Pak ji svlékne a už o tom nemluví. Vezme si jinou a naloží s ní stejně. Nakonec, když už vystřídal všechny obnošené košile, dochází k relativitě. Zjistí, která ze všech zašpiněných košil je nejčistší, a tu si klidně oblékne. A tak si je podle již zmíněné metody obléká opět jednu po druhé. Vzhledem k tomu, že absolutně bílou barvu se už v prvním kole podařilo nadobro vymýtít, svědomí se postupně otupí v nedostatku pevného opěrného bodu a jakýkoli neklid ztrácí existenční oprávnění. Pánbu zaplat' za teorii relativity. (Chopme se příležitosti, abychom vyjádřili dík panu Einsteino-vi.) Vývoj už potom nezastavíš. Bílá barva totiž v souladu s fyzikálními zákony zcela vymizí, zanikne, jako problém už tedy nepřipadá v úvahu. Amen.

Potíž je jenom v tom, že se ty košile už nikdy nedají vyprat. Jejich barva se může ještě nanejvýš jakžtakž ztlumit trochou pudru. Člověk by je nejraději za bouřlivé noci, kdy měsíc schovává svou odulou žlutou tvář za rozplizlými cáry mraků, zakopal někde za hradbami. Na kraji města odbíjejí hodiny na věži půlnoc a my se zimomřivě halíme do pláštů. „Buď mi v patách, Valeriáne! Kletba nebes nás provázej!“

Dnes ráno můj rychlovařič vzblikl naposledy a vypustil duši, mléko dalo světu vale, kakao vzalo za své, i tabák je už pod drnem a také chléb se rozžehnal se světem. Cukr si povolal Hospodin už včera v poledne. Jsem takříkajíc na huntě.

Pán Bůh mi chce jistě pomoci, jen aby se mu to povedlo, když už si nepotrpí na zázraky. Koneckonců bych se sám polekal, kdyby mě nějakým zázrakem překvapil. Člověk už je takový, co naplat.

Zajdu si do Lucemburské zahrady a tam budu přemýšlet a odpočívat.

V Lucemburské zahradě je babí léto.

Podzimní vítr se prohání po dlouhých alejích a snaží se sfouknout ze stromů rezavě hnědé a žlutavě zelené listí.

„Buhuhuhu,“ skuhrá vítr hlasem plným nářku zakletých babizen, které už neměly kdy odmodlit si hříchy mládí. „Buhuhuhu“ – skuhrá podzimní vítr a víří spadané listí v alejích, jako když kuchařka prudce míchá připálenou jíškou.

Po pravdě řečeno, tohle jsem psát neměl, protože tak prudký podzimní vítr v tuto chvíli není. Je pouze slabý podzimní vítr, docela slabounký, nevinný, mrňavý podzimní větřík, a ve stopách toho větříku kráčí alejí vzdychající stará panna s černou sametkou kolem krku a kabelku drží od těla, jako by se jí štítila. Proč staré ženské vytrubují tou černou sametkou, že mají krky zvadlé? Jsou to právě tak zvláštní, prapodivní tvorové boží jako staří páni, kteří ze setrvačnosti nosí

kravatu z bílého piku. Mají snad svůj zcela osobitý život, který má být tímto způsobem vyjádřen navenek?

A ještě hroznější je, když taková stará ženská má i na té černé sametce kolem krku stopy po pudru. Babka, která se tu prochází v aleji, je například má.

Ale nevšímejme si příliš staré panny. Ta babka v románě ani nevystupuje, dělá pouze statistku k žánrovému obrazu.

Zkrátka a dobře, sedím na lavičce v Lucemburské zahradě za krásného podzimního odpoledne. Za lavičku, na které sedím, se neplatí. Za židli například už bych platit musel. Židle jsou rozestaveny jako lákadla na nejkrásnějších místech, pod stinnými stromy a nahatými sochami. Nic netušící člověk přijde, sedne si na židli, a vtom už je tu babizna v černých šatech a s černým čepcem na hlavě a spustí:

„Pěťadvacet centimů.“

A to je trapas.

Na lavičce, na které si hovím zadarmo, sedí ještě jedna stará paní a starý pán. Stařenka plete a čte zároveň. Starý pán nedělá nic, jen smutně věší hlavu. S fialovou kravatou, která mu všelijak zkroucená čouhá zpod šmajdavého límce, budí dojem, jako by právě utekl ze šibenice s kouskem provazu na krku a teprve teď tu prožíval všechnu hrůzu.

Za padesát let tady nastanou krušné časy. To už i ze mne bude zrovna takový potrhlý dědek. V pobryndaném kabátě, se skvrnitýma, vyschlýma rukama se budu stejně smutně dívat na podzim. Mně to ovšem bude vadit víc než tady tomu dědouškovi, tomu to už zřejmě nevadí. Teď právě zametá špičkou jazyka svůj umělý chrup a kontroluje svůj organismus.

Pojednou se mezi stromy objeví štíhlá dívenka. Kráčí k nám alejí, vítr jí tiskne sukni ke krásným, foremným stehnům, zpod malého kloboučku jí vykukují plavé kadeře. Jde, jde nám vstříc se svým svěžím mládím, kapánek udiveně si nás prohlíží, co tu sedíme zadar-mo, potom si také přisedne.

Vůně jemného parfému se mísí s vůní zmoklého listí.

Má obdivuhodně krásné oči. Zato tvář nemá zcela pravidelnou, ale je v ní něco neskonale přitažlivého. Zvrátí hlavu dozadu a se smutnou vyrovnaností vzhlíží k obloze.

Starý pán se zvedne a odejde. Pa pa, dědoušku!

Stařenka přestane číst a osloví dívku:

„Čtu moc zajímavý román, mademoiselle. Nechtěla byste si ho taky přečíst?“

A podává jí laciný, sešitový román.

„Takové věci se stávají i ve skutečnosti. C'est quelque chose de vécu. Je to něco ze života.“

„Ano?“ ptá se dívka se zdvořilým úsměvem a poněkud štítivě si od ní vezme sešit.

„V tom je sám život,“ ujišťuje stařenka. To už říká mně a čeká, že se k tomu vyjádřím i já, jak by to na mém místě udělal každý Francouz, dejme tomu takto:

„Máte úplnou pravdu, madam. Sám sice ten román neznám, ale vy jste jej četla, a to mi stačí. Román je jako život, madam, chci říct, život je jako román. Jako román na pokračování. Jste duch vpravdě inteligentní, že jste to hned vystihla. Je vous en félicite. Blahopřeji vám.“

Nebo třeba takto:

„Enchanté, madame. Jsem potěšen, madam. Okouzlen. Toť hotová rozkoš!“

Stařenka vykládá dál: Ona romány obvykle nečte, ale sotva jí tenhle sešit padl do oka tady na lavičce, hned si řekla:

„Tiens, ça m'intéresse. Vida, to mě zajímá.“

Dívka, která se mezitím začetla do románu, ohrnety a vrací sešit stařence.

„Že je to zajímavé?“

„Moc zajímavé!“ přisvědčí a vstane. Upraví si šaty a odchází.

Odejde a já ji už nikdy nevidím.

Hedvábné punčošky se napínají na jejích štíhlých lýtkách, sukně jí šustivě pleská do kolen, jak si vykračuje a diskrétně kolébá útlým tělem v melodickém rytmu kroků.

Měl bych se za ní pustit a požádat ji, aby neodcházela, vždyť jsem už beztak dost nešťastný.

„Mademoiselle, neschovávejte se mi za předsudky! Za sto let z nás obou zbudou jen kosti a na našich hrobech pokvete jetel (*Trifolium vulgare*). Jsem cizinec, který žije v Paříži sám. Neodcházejte ještě. Řekněte něco docela obyčejného, co nemůže ublížit vaší počestnosti. Řekněte třeba jen, že je hezké počasí, i to mi zatím postačí. Já tu samotu dál nesnesu. Vždyť už jsem na tom tak, že zdravím nahlas cizí starší lidi ‚Bonjour, monsieur!‘ ze samého strachu, abych neomněl. Staré lidi můžeme beztravně zdravit, protože ti si už ani nepamatují, co měli k obědu, pokud si vůbec pamatují, že obědvali. Bojuju proti tísnivému pocitu opuštěnosti. Zajdu si například pěšky do obchodního domu Louvre a na dopisním papíru, který tam dávají zadarmo, napíšu dopis sám sobě a láskyplně se v něm vyptávám, jak mi slouží zdravotníčko a vůbec jak se mi

vede. ‚Vydrž! Neztrácej pevnou víru a optimismus!‘
Když už mi to ticho jde na nervy, povídám si v pokoji nahlas, ale jen v dopoledních hodinách, dokud je hotel prázdný...“

Měl bych se za tou dívčinou rozběhnout a seznámit se s ní.

Ta hodná babička tady na lavici mi k tomu ještě chtěla dopomocť. Chvíli se obracela ke mně, chvíli k ní, bylo by stačilo jen promluvit. Milá babičko, já za to nemůžu, jsem pitomec, marně jste mi pomáhala.

Ale pořád ještě není pozdě.

Hned se za ní musím rozběhnout a oslovit ji.

Tak, jde se!

Řeknu jí:

„Mademoiselle, co říkáte tomu krásnému počasí? A co říkáte té naprosto debilní bábě?“

Potom se do ní prostě zavěším, a tak se budeme procházet alejemi uprostřed padajícího a rozkoší švelícího listí (zim-zim), naslouchající tlukotu svých srdcí (ťuky-ťuk) a hluboce zahleděni jeden druhému do očí: „Ó, ty moje nejsladší, ty...!“

Potom půjdeme ke mně, ona hodí klobouk na postel a řekne:

„Bydlíš dost mizerně, miláčku. Tak pojď, polib mě.“

„Ó, mademoiselle, vy jste nejmoudřejší žena mého života. Kdyby ženy věděly, jak je hrozné čekat celou tu dobu, po kterou ony váží míru své mravopochestnosti v domnění, že jsou tím mravnější, čím déle nás mučí, než nám nakonec něco povolí. Zapomínají, mademoiselle, že komu se podává mnoho předkrmů, ten už na pečení ani nepočká. Předkrmy určitě vynalezla žena. Muž, který miluje, má se hned k činu – má se

k činu dokonce i když nemiluje, jen když je mu to dovoleno, protože muži jsou zdvořilí...”

Oslovím ji. Co se může stát? Nanejvýš mi neodpoví. Kráčí přede mnou a já za ní.

Tak teď!

U vodotrysku ne, to bych nesvedl. Až tamhle v stro-mořadí. Ve stromořadí to zase nejde, je tam špatné osvětlení.

Nyní vystupuje na terasu. Zastavila se.

Tak teď bych ji mohl oslovit, ale odvolávat se na starou paní už není možné. To jsem mohl udělat snad před čtvrthodinou. Musím na to jinak. Třeba takhle:

„Mademoiselle, vy zřejmě nemáte ráda romány...”

Ani to nejde. Musím přiznat, že nic moudrého jí stejně říct nemůžu. Měl bych se snad dovolávat Descartesa nebo Bergsona?

Zdá se mi, že jsem zbabělec.

Já bych se s tou ženskou mohl seznámit jen tehdy, kdyby – dejme tomu – najednou upadla a já jí pomohl vstát. Třeba bych jí mohl podrazit nohu. Potom už bych si s ní mohl povídat o spoustě věcí. Zbavila by mě hmotných starostí života. Když je člověk s děvčetem, velká bída na něho nemůže dolehnout. Po večerech bychom se procházeli na břehu Seiny. Ona by mě laskala a já bych jí ukazoval Velký vůz.

„Která je vaše zamilovaná květina?”

„Lilie. A vaše?”

„Karafiát.”

To by byly šťastné dny! Žena je samo snění, sama poezie a naděje. Božínku dobrý, dej mi tu dívku, když už je na světě bída a není co jíst.

Vyšli jsme ze zahrady.

Na Boul'Mich' se na okamžik zastaví a ohlédne.

Teď mě zpozorovala. Už sama cítí, že my dva jsme si osudem určeni.

Jde dál po bulváru, pak se najednou zastaví, chvíli váhá a vejde do malého bistra. Dočista zapomněla, že jsem jí byl osudem vybrán. Tam si vybere a objedná něco jiného.

Drahoušku, ve chvíli, když jsi vešla do toho bistra, ani jsi netušila, žes tím vlastně odešla z mého života. Ale i za to ti musím poděkovat, vrátilas mi můj duševní klid. Teď aspoň mám jistotu, že jsem nic nezameškal. A tak je to líp, zítra už na tebe zapomenu.

3

Říká se, že práce šlechtí. Ale to říkají lidé, kteří nepracují. Nedovedu si představit třeba kovodělníka, který by se koncem týdne pochlubil své ženě:

„Poslouchej, stará, už jsem zase o týden šlechtnější. A ke všemu se za to ještě platí. Co ty na to?“

Kovodělník říká obvykle něco docela jiného, když hodí na stůl svou výplatu.

Pracovat!

V tom nápadu je cosi vzrušujícího svou novotou, cosi perverzního.

Zkrátka budu pracovat.

Jakou práci bych si měl najít? Nic neumím. To je

ovšem částečně uklidňující, protože aspoň nemám svázané ruce, mohu se volně zajímat o cokoli.

V Paříži si Maďaři vydělávají na živobytí většinou něčím, čemu dříve vůbec nerozuměli.

Člověk se jde odvážně kamkoli přihlásit.

„Vyznáte se v tom?“

„To bych řekl!“

Vyrobí si pracovní průkaz s razítkem a přijme každou práci. Na pěti místech ho vyhodí, na šestém už má jakýsi pojem o věci a na desátém je z něho na slovo vzatý odborník.

Můj stůl se kymácí, podkládám proto jednu nohu pěti měděnými pětáky, abych mu dodal stabilitu. Teď si těch pětadvacet centimů vezmu a koupím si za ně Le Journal. Tam je hodně inzerátů.

Jde o tento výběr: Hledá se poslíček. Balič. Nosič. Otec dítěti. Liftboy. Ředitel divadla s kapitálem. Knihař. Brusič. Nosič pytlů. V jednom inzerátu se dokonce hledají solidní potápěči. Mají se hlásit tam a tam.

To je zatím nejserióznější oznámení.

Další mě přímo ohromilo:

„Žádáme všechny, kdo by chtěli brzy zbohatnout, aby se ve vlastním zájmu hlásili ve Skřivánčí ulici číslo jedna, spolek Cesta ke štěstí.“

I nejnešťastnějšímu člověku jednou v životě přeje štěstí. Tu pak nezbyvá než jednat, a ne se dlouho rozpakovat.

Comme on fait son lit, on se couche. Jak si kdo usetele, tak si lehne... – praví přísloví.

■ ■ ■

Skřivánčí ulice je až za hradbami a má všehovšudy dva domy. Číslo jedna je ten hroznější z nich. Po jedné straně visí nad vchodem do sklepa nápis:

„Cesta ke štěstí.“

Úporně se pokouším vyrazit sklepní dveře ke štěstí, když vtom z jednoho okna na mě křikne ženský hlas:

„Copak, copak? Přivezli jste uhlí?“

„Ne prosím, já hledám spolek Cesta ke štěstí.“

„To už je dnes desátý vůl,“ ozve se odkudsi hluboký mužský hlas.

Potom jsem se spustil do sklepa, ale nejprve jsem si trochu srovnal myšlenky v hlavě.

Ve sklepě byla tma jako v pytli a nikde jediné dveře. Po čtvrt hodinovém šátrání – už bych se jen rád dověděl, kudy jsem tam vůbec vešel – přiskočí odkudsi nějaký muž a odvede mě do místnosti.

U stěny stojí stará pohovka s vyhřezlými péry, o kousek dál rozvrzaný stůl a nad ním se sklání strašně hubený mladík a něco škrábe.

„Posaďte se prosím,“ – vybidne mě muž, který mě sem uvedl, a zmizí.

To se rozumí, na pohovku.

Čilým a fortelným pohybem se mi podaří vtěsnat mezi dvě péra.

Strašné.

Ticho.

Strašné ticho.

Vychrtlý mladík občas vzhledne a škrábe dál. Už ho sleduju půl hodiny, jak škrábe, jako by chtěl ze svého života vyškrábnout velkou temnou skvrnu. Tiše sedím na pohovce a trpím. Přímo cítím, jak se podobám jedné z vedlejších postav fra Angelica.

Pojednou nakoukne do pokoje plavovlasá slečinka.

„Kdo je na řadě? C'est à qui le tour?“

Druhá místnost, kam mě zavedli, je rovněž bez okna. Uprostřed pokoje poměrně starší pán vzrušeně třídí papírky.

Jsou na nich jména. Jména těch, co už zbohatli, či těch, kdo jsou k tomu právě na nejlepší cestě, kdoví?

„Ach, tak to jste vy?“ ptá se, aniž se ohlédně. „Co si přejete?“

„Ohledně toho inzerátu...“ začínám nejistě.

„No ovšem,“ praví. „A na čem byste chtěl zbohatnout?“

„Prosím... snad... vzhledem k tomu...“

„To jsou jen formality, pane, pouhé formality, na které se vás ptám a okamžitě je zase zapomenu. Diskrétnost zaručena.“

(Kolik let vězení se za to dává?)

„Proč chcete zbohatnout?“

„Bože, to už je taková rodinná vlastnost... myslím, že by snad přece jenom bylo lepší...“

Nenechá mě domluvit.

„Jak bohatý byste chtěl být?“

Tu se malý človíček najednou ke mně otočí, rozpřáhne ruce s papírky, jako by mi chtěl požehnat. Jen aby už nebylo pozdě! Jestli to není šílenec, pak je to precizní člověk. Přesně takového já potřebuju.

„Prosil bych o největší míru bohatství. Nerad bych se totiž vracel.“

„Největší? Počkejte... ano, to dělá se vším všudy devětačtyřicet franků pětadevadesát centimů.“

„To dostanu jenom tolik?“

„Ne, jen tolik zaplatíte. Pak za to dostanete nápady.“

Ale jaké nápady! Budete u vytržení, pane... Ah, je vous dis, moi, sans me flatter... et puis... pas besoin de comprendre! Ach, to vám říkám já, aniž si chci lichotit... a potom... nemusíte tomu rozumět.“

„A vy nápady nekupujete?“

Ani mě neposlouchá, jak už se těší, že mi pomůže.

„Za tu částku budete mít k dispozici všechny naše tiskoviny, informace a obchodní pokyny. Vypočítávám a vysvětluju v nich nesčetné možnosti, jak rychle zbohatnout.“

„Ó, ano,“ vydechnu skomírajícím hlasem.

„Můžete mít i lacinější, pane. Jen nezařekujte. Za devatenáct franků devadesát pět centimů... ale pouze do měsíčního příjmu tisíc franků. S tím vy ovšem nemůžete vystačit.“

„A to postačí pouze přečíst a člověk hned...“

„Nono!“ zarazí mě. „Dávejte pozor! Věc je náramně jednoduchá, pokud má někdo potřebný talent...“

„A jak se to pozná?“

„Například... tady máte jeden důkaz... přišel jste. Pokoušíte se. Zaplatíte čtyřicet devět franků devadesát pět centimů...“

„A kdo je pak netalentovaný?“

„Ten, kdo ani s pomocí našich návodů neuspěje. Mais jeune homme, je n' m'en occupe pas de ces détraqués-là. Ah, mon Dieu, faut se faire du mal, pour le bien des gens. Ale, mladý muži, takovými fúlpasy se přece nezabýváme! Ach bože, co se jeden natrápí pro blaho lidí!“

Mám dojem, že už bych mohl jít.

„Buďte klidný, peníze vám pošlu poštou.“

Stromy se vyhřívají na slunci v Lucemburské zahradě.

Lucemburská zahrada je moje jediná útěcha, proto sem chodím tak často.

Kolem květinových záhonů se šourá stará babka. Kolik všelijakých podivnůstek se skrývá v takové babce! Dovedu si představit, co se toho doma nahudruje: „Otřete si boty!“ – „Zas už je všude samý popel od cigaret. Abych se kvůli tobě udřela!“ „Cože jdeš tak pozdě domů? Nebudu ti jídlo stokrát ohřívát.“

Musím uznat, že staré babky obyčejně dobře vaří, jenomže počítají fazole do hrnce a hned po obědě začnou otravovat tím, co k večeři. Ze stolu smetávají drobtý od chleba: „Bože, bože, kdy se už konečně naučíš ukrojit si tolik chleba, co taky sníš?“

Jak si asi s nimi poradí na onom světě?

V prachu poskakuje malý vrabčáček.

Malý, špinavý chomáč peří s blýskavýma, smolnýma očkama. O vrabcích se říká, že jsou drzí a že se mají hubit. Zimní mrazy ti ubožáčkové nesnášejí a hynou. Kratičké, nicotné životy. Tu i tam se přichomýtnou, poskakují po pěšinkách a hledají něco na zob mezi pohozenými jízdenkami z autobusů a metra. Pán Bůh se stará o ptactvo nebeské, ale nesmí se to brát příliš doslova.

Vrabčáček právě vzlétl a začal honit motýla. Nastává zoufalá, divoká honba nad květinovými záhony. Nezdá se pravděpodobné, že by ho chtěl vrabčák políbit. Příroda je sice obdivuhodně krásná, ale ani dost málo uklidňující.

Jak je to s tím inzerátem, co v něm hledají potápěče?

Přece jen se dám na potápěče.

Jakou mám k tomu kvalifikaci?

„Těleso ponořené do kapaliny je nadlehčováno silou rovnající se váze kapaliny tělesem vytlačené.“

A s tím teď mám dělat potápěče?

No, to nic.

Doma vyštrachám své očkovací vysvědčení a s péčí co nejsvědomitější na ně napíšu: „Certificat de scaphandrier. Potápěčský průkaz.“

Budu si počínat jako námořník. Po pansku by to nešlo, to by hned pojali podezření a vyhodili by mě.

■ ■ ■

V potápěčské kanceláři není kromě mě jediný uchazeč. Nezdá se, že by měli v Paříži hodně nezaměstnaných potápěčů.

To je dobré znamení.

Hubený pán opřený o nástěnnou mapu se párátkem dloube v zubech a nějaký tlustý pán sedí za stolem a píše (les ronds-de-cuir); vypadá jako katův pacholek před upotřebením a ten druhý vedle něho jako šibenice.

„Monsieur, přicházím ve věci vašeho inzerátu a hlásím se jako potápěč.“

„Máte potápěčský průkaz?“

Podám mu svoje očkovací vysvědčení.

„Copak je to tu napsáno?“

„Tam je napsáno, monsieur, že potápěče, jako jsem já, jste v životě neviděli, monsieur. Já jsem přímo potápějící se potápěč, s'il vous plaît. To je moje specialita. Je suis comme ça.“

Tu přistoupí i hubený pán, teď už si prohlízejí průkaz oba.

Razítko úředního lékaře má ohromující úspěch.
„Vy jste už pracoval v oboru?“
„Jéje, už moje matka byla potápěčkou.“
„A kde jste působil?“
„Na Dunaji. A ten je desetkrát širší než Seina, dokonce dvacetkrát, když se člověk jaksepatří podívá.“
„Kde?“
„Všude. Jen se podívejte, pánové, co já vám tu za chvilku předvedu. Do jaké hloubky se spustíme?“ prohodím nedbale.
„Hlaste se zítra ráno v pět na tom a tom nábřeží na zkušební ponor.“
„Mes hommages, messieurs.“

5

Nařídím si budík, aby mi drnčel v půl čtvrté, a hned si jdu lehnout. Není ještě ani osm hodin. V penzionátě dosud nezvonili k večeři. Co asi dnes mají ty záby k jídlu?

Že by ten nápad s potápěním byla bůhvíjaká švanda, to bych říct nemohl, ó ne, ale jakýpak copak! Spustí mě do vody, tam se chvíli porozhlédnu, pak mě vytáhnou a já si vyinkasuju výplatu. Balíček kakaa, kilo cukru. Cigarety taky potřebuju...

Jak vypadá soukromý život takového potápěče? Zdalipak ho rodina miluje? Jaký dojem asi dělá na ženy, když zrovna není ve vodě? A co třeba když chce

potápěč pod vodou jít na stranu? Je tu plno nevyřešených problémů...

Už sama ta noc je nějak záhadná. Jeden můj soused spí se ženskou, totiž právě že nespí. A je přece čtvrtek, a ne sobota. Jde zřejmě o poměr zcela mimořádný, vymykající se všem pravidlům, a jim je to jasné, proto si pořád potichu šuškaají o všelijakých záhadných věcech.

„To už ne. Prosím tě, dej to pryč.“

„Nekřič! Je půlnoc!“

„Mně je to fuk.“

„Ta gueule! Drž hubu!“

„Ours, tu n' me prendras plus. Medvěde, už by toho mohlo být dost.“

Vstávám v půl třetí a lehce rozechvělý se připravuju.

Hotel Riviéra ještě chrápe, funí, supí a skřípe zuby.

„... tam bude pláč a skřípění zubů ...“

Kdybych to třeba nepřežil, dostal bych se rovnou do pekla. Pitomost. Potápěči zřídka kdy umírají pod vodou. No jo, ale copak jsem já nějaký potápěč?

V první obecné jsem měl jedinou trojku. Nemá to smysl...

Na nábřeží u Seiny se mám přihlásit k spouštění u nějaké podezřelé dřevěné budky.

Je mlha.

Tři muži stojí na břehu u vlečňáku naloženého kamením a upřeně tam zírají. Na vlečné lodi je rozviklaná bouda. Čas od času z ní vyleze nějaký chlap, klidně si odplivne do vody a zase zaleze. Ten už to má dobré. Někde se vyzvání. Zní to jako umíráček. V tu chvíli se

lékaři jistě rozžehnavají s celou spoustou lidí, rozkládají rukama a s povzdechem říkají:

„Všichni jsme v rukou božích!“

Teď je to nějak ve vzduchu.

Ti další tři se rovněž přihlásili jako solidní potápěči. Jeden je solidnější než druhý. Přecházejí sem a tam a na hony se jeden druhému vyhýbají. Už teď na sebe žárlí. To potápěčství byl přece jen nápad. Žádný velký nával. Proč se jen ti lidé bojí?

Prvního muže volají na loď a hned ho vezmou do práce. Ve skafandru vypadá jako golem. Z hubeného človíčka s plavými knírky se stala hrozitánsky veliká hromotlucská mašina. Při pohledu na jeho loudavé pohyby člověku až stydne krev v žilách. Na co všechno lidi nepřijdou!

Už ho spouštějí. Nesestupuje po malém železném žebříčku jako ve filmu, spouštějí ho na špagátě jako olovnici. Hladinu rozvíří obrovská kola, když zbluňkl do vody. Pak ještě dlouho vystupují bubliny.

Mně už se to celé přestává líbit. Pročpak ta voda bublá? Tady něco nehraje... Že by byl skafandr děravý? Měl bych se zeptat jednoho z těch pánů, proč ta voda bublá. Jak se řekne francouzsky bublina?

Měl bych se jakoby docela ležérně zeptat: „Dites donc, ces petites machines sur l'eau, cela va nous faire quoi...?“

Co jsem to měl včera k večeri? Nic, ale zřejmě to bylo žluklé.

Potápěč se pořád nevynořuje, a my, páni a solidní potápěči, začínáme být na břehu neklidní. Dovedu si představit, jak je asi neklidný sám potápěč. Ti, co ho spustili, se vůbec nevzrušují.

Konečně ho vytáhli. Vůbec se neudrží na nohou. Vyndávají ho ze skafandru. Jako kus hadru. Vtom najednou vyskočí a čistou, nefalšovanou maďarštinou si uleví:

„Kat aby je spral, ludráky!“

A uhání pryč z lodě. Druhý kandidát potápěčství se za ním rozběhne.

„Hola, šéfe! Proč jim říkáte ludráci?“

To je taky Maďar. Sraz Maďarů.

Potápěč volá v odpověď:

„Ne abyste se dal spustit, krajane, máte-li duši v těle. Jako by člověka spouštěli do hrobu. Tma je tam a zima, nic neslyšíte a až po krk stojíte v bahně. Hrom aby je pobil! Poznali, že jsem cizinec.“

Další nadějný potápěč vstupuje na loď a dlouze se vybavuje s hrobaři.

Ten, co ještě se mnou čeká na břehu, náhle ke mně přistoupí:

„Bonjour, monsieur.“

„Bonjour, monsieur.“

Otočí se na podpatku a už je v prachu.

Vtom i ten druhý nadějný uchazeč o potápěčství opouští loď a odchází. Všichni odcházejí. Mě už taky přešla chuť. Teď se se mnou loučí zdravý rozum.

Já se o to musím pokusit. Mám pouze dvě možnosti na vybranou: buď zemřít pod vodou, v bahně, z nedostatku vzduchu, vstojte, nebo nad vodou, z nedostatku potravy, vleže. Ta první bude smrt krátká, ale mučivá. Nezapomeňme však, že ve středověku lámali lidi v kole, čtvrtili, a nic se za to neplatilo.

„Hej, pucejři!“ volají z lodí.

To platí mně.

Jdu. Oči si zavázat nenechám. Měl jsem ale jít ke zpovědi. Teď už na tom nezáleží.

Začnou mě strojit jako pannu, které se třesou kolena. Už za chvíli poznám, jak to se mnou dopadne.

Něco mi vykládají, co mám tam dole dělat. Prostě mě ještě znervózňují. Vzpomínám si na jednu naši vzdálenou příbuznou, na tetu Ilku. Nosí na krku zlatý řetízek. Chodívá k nám vždycky na návštěvu, když se otec s matkou pohádají, a ona jim přijde vykládat o počasí.

Hlavou se mi nehoní vzpomínky na dětství, ani nemyslím na své hříchy. Je to vyložene podivné a nad míru podezřelé. Voda žbluňkne, spouští mě dolů.

Dojmy pod vodou:

1. Ti nahoře šetří kyslíkem.

2. Zanedbala se bezpečnostní opatření. Není tu poplašný zvonek ani záchranná brzda. Potápěč je v rukou božích, a Bůh ho přitom nechová na rukou.

3. Další úbytek kyslíku. Na tu zpověď jsem měl včas pamatovat. Mám špatné srdce. Může to ovšem skončit i krvácením do mozku. No, no...! To je toho!

4. Je tu podivný puch. Jako bych seděl v hubě nepříjemně páchnoucího holiče. Muší oko byl taky hodný člověk.

5. Tma jako v hrobě. Něco hučí. Drahá tetičko Ilko, vidíš, přece jen neskončím na šibenici.

6. Náhodou jsem si sáhl na prsa, a tu se mi u pasu rozsvítila žárovka. Špatné znamení. Můj hrob se nebude zalévat.

7. Špinavé, slizké předměty mi plují před očima. Opozdál se ve vodě zastavují malé rybky a kynou mi ocáskem. Ty už něco vědí?

8. Další úbytek kyslíku. Po smrti není život. A kdyby

byl, tak jen docela kratičký. Je tedy, či není? Pro těch několik minut už to ani nestojí za to.

9. Náhle mi napadá: kdesi jsem četl, že námořníci v ponorkách leží nehybně na dně lodi, když jim dochází kyslík. Kéž bych tu pitomou knihu nečetl, nebo si na ni aspoň nevzpomněl, málem bych byl kvůli tomu předčasně skonal.

10. Nepožádej domu, ni polí, ni služebné, ba ani služebníka, ni dobytka, ni osla ani jiného statku – ba ani potápěčství bližního svého. Amen. Pozor, hlavně neztrácejte dobrou náladu...! Bude ze mne optimistická mrtvola.

Dno Seiny je značně zanedbané. To jsou mi poměry! Nikde jediná lavička. Co vám budu vykládat, ani pořádný balvan, na který by člověk mohl usednout. Jestlipak mi zaplatí?

Ti tam nahoře zarazili dodávku kyslíku. Už půl minuty dýchání jen předstírám, aby nebylo zle...

... A já... to je vám ale ošklivé... Ach, honem... zpověď... smrt... poslední soud... – Ten rozčuchaný mladík v hnědém kabátě odstoupí doleva...

Když procitnu, poznávám, že mě vytáhli, vyloupli ze skafandru a hodili na nábřeží mezi pytle.

Za potápěčskou zkoušku se neplatí. Uháním domů. Abych nakonec ještě nemusel doplácet.

Shodněme se na těchto závěrech: Nejméně jednou za měsíc by se měl každý škarohlíd spustit na dno Seiny, aby se mu vrátila chuť do života. A také každý neposeda, aby krapet zvažněl.

Na Boul'Mich' se hemží spousty spěchajících lidí. Ženy v nežehlených sukních a se rty krvavě rudými mrskají nožkami a šupajdí si to k zastávce metra. Auta

houkají, tramvaje cinkají, autobusy se řítí všemi směry plné lidí, kteří mají pevné povolání a nyní se tváří, jako by je to nudilo.

Ale toho kyslíku, té záplavy kyslíku! Je smradlavý, ale dobrý.

Někdo mě zezadu uchopí za rameno.

„Hé, jeune homme! Hej, mladý muži!“

Dělník v modrákách mává desetifrankem.

„Špacírujte se laskavě tak, abyste neztrácel peníze... autant que possible, hein?“

„To jako já...“

„Tady je máte.“

Vyjeveně na něho zírám.

„Faut être idiot, tout-de-même. Přece jen to musí být cvok.“

Otočí se a jde dál.

Desetifrank jsem už neviděl týden, mně tedy nepatří. Patrně jsem nohou zavadil o peníz, který ležel na zemi, a ten poctivý dělník si myslel, že patří mně.

Matně si vzpomínám, že mi v dětství vypravovali všelijaké pochybné historky, mezi jinými třeba o hodném malém hošíčkovi, který nalezené peníze odevzdá strážníkovi a jeho srdce se vzápětí naplní hřejivým pocitem blaha. (Jeho srdce, nikoli strážníkové, jak by se snad někomu mylně mohlo zdát.)

Strážník zasalutuje a praví:

„Milejší ctnost s chudobou, nežli hřích s ozdobou. Čiň dobře, a dobrého se dočkáš.“

Myslím si, že ten hošíček byl mírně přitroublý.

Hned si ověřím, není-li snad peníz falešný. Zajdu do nejbližšího baru a koupím si balíček marylandského tabáku.

Vážně mi dávají nazpátek.

O dva kroky dál přistoupím k pultu a dám si bílou kávu a rohlík. Zapálím si cigaretu, rozložím si noviny a opět se pustím do studia inzerátů.

Sednout si není možné, to by se mi snídaně rázem prodražila. V Paříži sedí obvykle jen boháči, a ti také většinou v Santé. To je místní trestní soud Pankrác.

6

Ach bože, ďas aby se v tom životě vyznal.

Člověk ani dost dobře neví, co si s ním počít. Moc času mu nezbývá na uvažování, zda by možná bylo líp tak, nebo snad spíš onak, protože najednou z ničeho nic zestárne, dostane umělý chrup, dokonce snad i kýlní pás, pokud s ním v mládí všichni čerti šili.

Jistě jsou v Paříži boháči, kteří v tuto chvíli nevědí, co s penězi. Byla to vůbec hloupost vynalézt peníze. Tisknout pestré papírky s všelijakými číslicemi a nakonec to zařídit tak, aby se jich na některé lidi nedostalo.

Kolik je nás čínorodých duší, co převážnou část života trávíme jakoby v čekárnách. Nejsem zajisté sám, kdo se nudí ve veškerenstvu. Neříkám, vcelku to jakž takž ujde. Báječně se ovšem měli lidé v pravěku. Praotec, když dostal hlad, vyšel si prostě ve své módní chlupatině do lůna divoké přírody a dobře mířenou ranou složil diplodoka, pokud diplodokus nesložil jeho. Ať tak či onak, jeden z nich si mohl popřát, až mu za ušima lupalo.

A co teprve láska! Když se mu zachtělo ženy, kývl na jednu pramáti, a pak už žádné dlouhé cavyky, jako že „Helenko, dovolíte, abych vám něco pošeptal do ouška?“ – „Ale ne... opravdu ne...!“, měl se rovnou k činu. Praotec se nezajímal o duševní svět pramáti, ba ani o to, co s ní bude za devět měsíců. „Tak jsem v tom, Lulouši, protože jsi lehkomyšlný a nikdy nemáš ani floka.“

A co sladké tajemství? To už je odedávna sladké jen vladařům.

Takovými věcmi se praotec nezatežoval; pěkně se uvelebil před svou jeskyní a říhal. Činže ho nevzrušovala, ani účet za elektřinu, nevěděl, co to znamená s tlukoucím srdcem pozorovat temnou siluetu za dveřmi. „To bude výběřčí z plynárny, ne abys mu otevřela, káčo!“ Ani místo shánět nemusel. „Frantíku, skoč za strejdou Ferdinandem a řekni mu o pětku, jinak budeš v poledne louskat šváby.“ No a strejda Ferdinand...!

A ty praženy, to vám byly kusy! Mohutné, zdravé samice, s velkými, foremnými ňadry, bradavky jako ořechy a boky na dva metry. Při každém pohybu jim kosti jenjen chřupaly. A při milkování předly v trávě sahající až po krk a kolem jejich zapařených těl se míhali ichneumonidae rodu hymenoptera. (Předem upozorňuju, ne aby některého učence napadlo napsat mi, co v pravěku bylo či nebylo, stejně mu neodpovím. Ale známku na odpověď ať pro všechny případy přiloží.)

„Hohuuuderuicpikčauuuu...“

Tak zase výskali do soumráčního ticha praotcové po ukojení, shlížejíce z osamělého skalního útesu.

Kde už jsou ty krásné časy!

Na svět přišli brejlatí, holohlaví lidé s několikapatrovými čely, lidé, kterým se zajídalo třeba už jen setřást ovoce ze stromu, proto si raději vymysleli civilizaci.

To ostatní už známe.

Nuže, podívejme se tedy na dnešní nabídky volných míst. Kdejaké místo ovšem nevezmu.

„Týdeník hledá karikaturisty.“

Tam snad nějaké přímé ohrožení života nehrozí. Na druhé straně je pravda, že jsem v životě ještě nikdy nic nenakreslil. Ale copak potápěčem jsem už byl? Člověk si nesmí vybírat. Kde je tužka a kousek papíru? No vida, to by šlo. U karikatur na kresbě stejně nezáleží. Co se nepovede, je zábavné, a co není zábavné, to... A vůbec, co už je v životě zábavné...?

Beru si klobouk a už letím do příslušného týdeníku.

Přijme mě malý, černý človiček s ještěřčí hlavou.

Potřebuje pikantní kresbičky a vtipy k nim si musím také vymýšlet sám. Čím dřív něco přinesu, tím líp.

„Poslyšte, pane, vy mě neznáte. Odpoledne tu ty kresby budete mít.“

Koupil jsem si moře papíru, tuš, pera a hned jsem se do toho dal.

V pět hodin odpoledne jsem měl deset kreseb.

Pracoval jsem s takovým elánem, že jsem lahvičku s tuší převrhl na stůl.

Pro rány Kaifášovy! Muší oko mi předepíše k náhradě celý hotel. Ještě skončím ve vězení pro dlužníky (tohle zařízení tady ještě mají). Skvrnu musím odstranit mýdlovou vodou. Pokouším se ji zaprat. Skvrna se šíří jako rakovina. Přepírám celou pokrývku. Hrůza, jak je po ní voda špinavá. Tu sametovou deku zřejmě ještě nikdo nepral. Nakonec by mi Muší

oko měl být vděčný, ale tomu to nedojde, na to bych vzal jed.

I hledme, jaká je z ní malá, docela malinká dečička. Rozkošná malá dečička. Sotva stačí pokrýt stůl. Já tomu bezcitnému Mušimu oku stejně koupím jinou, překrásnou, jen co vyinkasuju peníze za ty kresby.

Když jsem kresby odevzdal, povídá mi tajemník v redakci, abych mu jich pár ještě přinesl. Když bude výběr větší, koupí jich víc. Zkrátka, dnes ještě nezaplátí. No to nic. Však se mi peníze budou hodit i zítra...

Do odpoledne příštího dne – pracoval jsem i v noci – se mi podařilo vyrobit dalších dvacet. To bylo ve středu. Ve čtvrtek jsem si měl přijít pro odpověď.

Ve čtvrtek – budu hodně stručný – mě přijal tlustý pán s takovým plnovousem, že mu nebylo vidět na kravatu. S odporem mi kresby vrátil. Pro něho prý nepřipadají v úvahu.

Dva dny jsem pracoval, abych se to dověděl. Raději jsem se měl doma válet a místo zbytečně vyhozených peněz za kreslicí potřeby se starat o svou výživu. Redakční tajemník mě pak upozornil na dva ilustrované týdeníky, které takové žánrové kresbičky přímo shánějí. I tam jsem zašel. Na kresby se ani nepodívali a už věděli, že to není nic pro ně. Byl to nemožný nápad hlásit se za kresliče. Ale teď už na tom nesejde. Cestou domů jsem objevil ještě jednu redakci a tam jsem rovněž zanechal několik kreseb. Řekli mi, abych se zeptal za týden.

Pořád mi jich ještě zbývá pět – ani k zamítnutí se všechny kresby nepřijímají –, ty si pověsím ve svém pokoji.

Tak, a teď mám svobodné povolání.

V naší čtvrti se právě koná „fête“, něco jako pouť ve velkoměstském měřítku. Podél chodníků se stavějí bou-
dy a stánky. Je tu kolo štěstěny, střelnice, japonský
kulečník, žena s krokodýlí kůží, letadlo, kolotoč, upír
zazděný v hrobce, fakír, věštkyně, polykač střepin, rus-
ký balet viděný z pohledu, hudební síň s pikantními
skřínkami, do nichž se vhodí dva sous, potom do nich
člověk nahlédne a nanejvýš vzrušeně odchází. Je tu
také cirkus s tygry, zápasníky a vzpěrači.

Polykač ohně tu stánek nemá. Ten rozprostře na zem
roztrhaný koberec, vedle něho postaví láhev s petro-
lejem a tampon na dlouhém drátu.

„Mesdames et messieurs, za okamžik začíná atrak-
ce. Napiju se petroleje a zapálím ho. Produkce je ži-
votu nebezpečná. Nejdřív uspořádáme malou sbírku,
a až budeme mít pohromadě sto sous – není to moc,
uznejte prosím, ani mně nemele huba naprázdno –,
může produkce začít... Merci... merci... tak ještě dva-
adevadesát sous, merci, už jen šestaosmdesát... Celé
franky se nepočítají, pánové, ty bereme jako dobro-
volný příplatek...“

Ještě než začne produkce, objeví se strážník. Polykač
ohně nepolyká petrolej ani dým a oheň, sám jako by
se v mžiku rozplynul v dým, zmizí v davu.

Pouliční prodavači nabízejí ke koupi neuvěřitelné
věci: náramkové hodinky z pravého osmnáctikarát-
ového zlata za pět franků a nádavkem k nim platinový
prsten. Záhada, jak to dělají. Zřejmě na to doplácují.

Zpěváci na nároží dávají k lepšímu nejnovější šlágry:

„Après de ma blonde... qu'il fait bon... fait bon... fait bon... après de ma blonde qu'il fait bon dormir. U mé blondýnky... ó, to je krása... to je krása... to je krása... u mé blondýnky, to je krása spát.“

Krasotinky si přitahují kabáty, aby těsněji přiléhaly k jejich měkkým tvarům, a mžouravě pokukují po mužských, jako krátkozraké, které zapomněly brýle doma.

Na takové lidové slavnosti je spousta legračních věcí. Také jsem si povšiml, že pokaždé, když se něco takového koná, bývám zrovna bez peněz. Kdykoli se dosud konaly přípravy k té velkolepé pouti, začaly se stavět boudy a stánky, hned mi bylo jasné, že než se dostavějí, budu bez groše. Není tedy divu, že zahlédnu-li něco jako stánek, bílou skvrnu nebo prostěradlo, všechno, co se mu nějak podobá, třeba sluncem zalitou požární zeď, v tu ránu mám po náladě.

I teď mám všehovšudy pětatřicet centimů.

Před jedním stánkem je zvlášť velký shluk lidí.

„Dámy a pánové! Každé číslo stojí pouhých pětadvacet centimů, a hleďte prosím, co všechno za ně můžete vyhrát. Velkou nákupní tašku, do které vložím, dávejte pozor prosím, celý lyonský salám, kilo másla, balíček cukru, krabici makaronů, balíček kávy, tabulku čokolády, pytlíček rýže, krabičku sardinek, jeden kulatý sýr, jednu masovou konzervu, jednu konzervu hrášku, krabici datlí, dále sklenici kompotu, láhev oleje, láhev vína a k tomu všemu ještě láhev šampaňského. To všechno, dámy a pánové, za pouhých pětadvacet centimů. Kromě toho je připravena i cena útěchy. Nuže, dámy a pánové, approchez-vous, přistupte blíž!“

Čísla jdou na dračku.

Nejdřív se přesvědčím, jestli nešidí.

Nešidí.

Vyvolávač ukazuje na tlustou paní, která už půl hodiny stojí před stánkem a hihňá se. Ta už takovou nákupní tašku vyhrála.

„Mně taky jedno číslo.“

Dostal jsem číslo 132.

Stoupnu si před vyvolávače, tvrdě se dívám do jeho syrovátkových očí a sugeruji mu: Vytáhni 132, prevíte... 132...

Muselo se čekat dobrou půlhodinu, než se sešlo tolik trulantů, kolik jich bylo zapotřebí k losování.

„Nuže, dámy a pánové, všechna čísla jsou prodána, přistoupíme k losování.“

Vzrušený šum.

„První výherce: 132.“

Zachytím se klobouku nějaké starší dámy.

„Tady prosím... já...! Bože...!“

„Podějte mi prosím vaše číslo. Ano, 132. Nefixlujeme prosím. Tady si prosím prohlédněte pána, který vyhrává, je štěstím celý zpitomělý. Nesápejte se prosím po tašce. Nejprve jsme losovali cenu útěchy. Tady máte prosím cenu útěchy.“

Podává mi podlouhlou krabici. Co to je?

To že by byla cena útěchy?

Mne asi hned tak neutěší.

Nákupní tašku vyhrála zas tlustá paní. Ta má ale z pekla štěstí! Prohlížím svou krabici. Je na ní napsáno: „Výživa pro posílení kostí malých dětí. Vrchovatou lžičku výživné moučky přidejme dítěti do ranního mléka nebo polévky. Výživná moučka je zaručeně bez chuti. Budete překvapeni, jak krásně se bude dítě vyvíjet.“

Mám ještě deset centimů, měl bych i s těmi něco podniknout.

Půjdu domů. Jen bych rád věděl, co budu doma dělat. Je půl jedné.

Když už beztak musím kolem Lucemburské zahrady, zajdu si tam a trochu si odpočinu.

Překrásná podzimní nálada. Mdlá sluneční záře laská stromy i lidi. Aleje jsou posety spadáním listů. Sluníčko svítí zvolna a rozvážně, jako by na tom světe nemělo nic jiného na práci.

Procházím se s cenou útěchy.

V takových okamžicích se člověk dokáže smířit se svými vzpomínkami. A věřit v krásnější budoucnost, která jistojistě přijde, jenom se na ni musí trpělivě čekat. Koneckonců i ta přítomnost, která je v tuto chvíli k zoufání, bude jednou krásná a sám na ni budu vzpomínat s pocitem štěstí. Zkrátka a dobře, já jsem i teď šťastný, jen to nechci brát na vědomí.

Za dětmi, které si hrají a pobíhají mezi stromy, kráčejí guvernanky, jejichž úkolem je pokud možno kazit jim dětství kdejakými bezcitnými poznámkami:

„Nesmíš strkat malé Nanettě do nosu kamínky!“

„Nesmíš dělat z písku bláto a házet je Paulettě na hlavu.“

„V kabelce tvé guvernanky se voda nosit nesmí!“

Co se tedy vůbec smí?

Na obloze krouží hejna holubů. Všude podél zeleného trávníku je ještě plno květin... Tráva krásně voní. Cizinci si s plánem v ruce čmuchavě vyšlapují, jako by bosou nohou chodili po strništi, a svědomitě ke všemu přičichávají.

Posadím se na lavičku, za kterou se neplatí. Tam už

sedí mladá dívka a čte noviny. Její postava se nádherně lomí, jak tam sedí. Všimli jste si, že každá mladá dívka má hezkou postavu, když sedí? Prohlížím si ze strany její profil.

Měl bych s ní zapříst rozhovor. „Mademoiselle, já vás znám.“ – „Já taky.“ – „Vy mě znáte?“ – „Ne vás, ten trik.“

Hezká tvářička. Jak se asi jmenuje? A jaký má hlas, když mluví? A jaké zvyky? Má ještě rodiče? Je ještě pan-
na, či v sobě už nosí tu tajnou hořkost, jakou s sebou přináší první láska a kterou každá mladá dívka tutlá, protože si myslí, že se to přihodilo jenom jí?

Její krásné dlouhé prsty nervózně šustí novinami. Čte inzeráty, zřejmě hledá místo. Spřízněná duše. S tou bych se mohl oženit. Teď se na mě podívala a opovrživě ohrnula své rozkošné, masité rty. Skládá noviny, položí je vedle sebe na lavici, zvedne se, uhladí si šaty a odchází. Její postava je teď dobře vidět. Má figuru, o které ženy říkají, že je drobet silná, a muži, že je drobet hubená. Přesně můj typ.

Na konci aleje odbočí, ztratí se mi z očí.

Noviny, které tu nechala, se vyčítavě povalují vedle mne na lavici. Kdyby mohly promluvit, řekly by mi: „Človíčku, ženské pohrdají jen těmi, jimž nemohou dát svou lásku.“

Do koho budu zamilovaný za pět let? To mě teď jen tak napadlo. V tuto chvíli ovšem ani ona o tom neví. Vesele navazuje poměry, pěstuje si je a ani netuší, že jednou budu na ní chtít, aby mi vydala počet ze své minulosti.

Ve dvě hodiny jsem zase doma.

Těch zbylých deset centimů mě otravuje. Prohlížím si je. Ražba z roku 1921. Jsou na nich vyryta

slova: Liberté, Égalité, Fraternité. Svoboda, Rovnost, Bratrství.

Vyhodím je z okna. A hned jsem mnohem klidnější.

Převalím se na pohovku, čtu si ve svém francouzském slovníku. Jinou četbu nemám.

Najednou se ze dvora ozývá neobvyklý ruch a veselý smích.

To se naprosto vymyká zvyklostem všedního dne v hotelu Riviéra.

Vyhlednu z okna: spousta slavnostně oděných černochoů, žen i mužů, tiskne ruku černochovi s kytarou.

Černoch s kytarou se nečekaně oženil.

Ten černoch mi byl nápadný už včera večer. Šel si sednout na dvůr, uvelebil se na slunci a řehnil se. To bylo první podezřelé znamení. A druhé bylo to, že zaplatil činži na dva měsíce dopředu.

Teď všichni svatebčané odcházejí nahoru k černochovi.

Jídla a pití tam mají habaděj. Celý pokoj je jeden prostřený stůl. Odtud shora je tam dobře vidět, protože okno zůstalo otevřené. Chudáci, co toho budou muset spořádat!

Černoušci jedli a pili plné tři hodiny; už se setmělo, když se začali vytrácet a novopečené manžele nechali o samotě.

Po chvíli zhasili světlo a zavřeli také okno.

Co tam teď ten sviňák dělá?

Ten jistě uzavřel korektní manželství. Mít milenkou je přece jenom lepší. Ovšem pro toho, kdo ji má. Milenci se sblíží pomalu, krůček po krůčku, nepozorovaně. Kdo se žení poctivě, ten do toho skočí najednou rovnýma nohama. Fuj, jaká neomalenost...

Zaplať pánbůh, dnes už se muži nežení tak, aby si brali zajíce v pytli.

Vykloním se z okna, dívám se na ten kousek hvězdné oblohy, který na mě shlíží nad komíny a střechami.

Táta teď doma jistě hraje šachy a na jeho doutníku zvolna narůstá nesklepnutý popel.

„Ještě jsem na tahu já.“

Babička tiše sedí v křesle s rukama složenýma v klíně, předstírá, že přemýšlí, a přitom tluče špačky.

Maminka prostírá ve velké jídelně, služebná chrastí příbory, sklenice jí jemně cinkají v rukou, co jich bere najednou. Na pavlači si prozpěvuje děvče a houpá žehličkou.

U jiných dveří si pán se skřípcem dlouho otírá boty. „A jéje, Ludvíčku, to je mi milé překvapení...“

A potom večere...

No nic, půjdeme si lehnout. Jen tak mimochodem, u nás doma se večerí dost pozdě. V penzionátě už vybízí večerní zvonění ke spánku. Děvčata se pěkně popořádku ubírají do společné ložnice. Jsou to žabky, samá ruka samá noha, jen v očích jim tu i tam kmitne budoucí nestoudnost. Ani se nepozná, z které bude pěkná, urostlá dívčina; jejich ženskost ještě dříme pod dvojitou slupkou ústavního stejnokroje a žabkovských let. Hezky potichu se svléknou, vyloupnou se ze šatů, spustí košilku a vykročí z ní. Ve světnici svítí jediná červená žárovka, dozorkyně přechází v uličce mezi lůžky, až ji pravidelné oddychování děvčat uklidní a ona se tichými kroky vytratí z místnosti.

Tu se z jednoho lůžka ozve šeptavý hlas:

„Nedělej to, Janette, uvidíš, že tě Pán Bůh potrestá.“

„Taratata!“